

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 198 Herfst 2024

Inhoud	
Uit het archief: Paapje	2
Vogels houden van Breda	4
Laatste Zomertortel	6
Slechtvalken HH kerk	8
Vogelreis Polen	9
Huiszwaluwen Drimmelen	11
Jan Broekman overleden	11
De Tapuit	12
Fenologie 2024	14
Dagje vogelen met Oscar	15
Loos	
Natuurgebied de Krabbebossen	16
Bijzondere waarneming: Porseleinhoen	17
Van de redactie	
Om ook in de toekomst te kunnen waarborgen dat er jaarlijks vier Hupkes uitkomen heeft de redactie stappen ondernomen om dit te regelen.	
<u>Henriette Huijgens en Ad Rijnen danken wij hartelijk voor al het werk dat zij hebben verzet om de Hupkes van vele jaren te corrigeren op tekst en taal.</u>	
Er wordt aan gewerkt om een drietal nieuwe mensen in te werken die alle teksten gaan controleren en redigeren.	
Deze keer een wat dunner Hupke dan jullie gewend zijn.	
Veel leesplezier, Jan en Martin	

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.
Bank NL76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Bert van de Haar (voorzitter)
Ger Duijf (secretaris)
Ineke Buijnsters (PR & communicatie.)
Kees Wijnen (penningmeester)
Laurie Rijsdijk (bio-secretaris)

Vormgeving en opmaak

Martin van Leest

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoudelijke teksten.

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt
Ria Lambregts (foto's)
Ineke Buijnsters
Wilma Rasink

Tekstcorrectie

Henriette Huijgens
Ad Rijnen
Albert de Hoon

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijf
website@westbrabantsevwg.nl

Volgend Hupke

Verzenddatum 1
Aanleveren kopij 1

Wenst u 't Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar;
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Foto omslag: Ria Lambregts

't Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door:
Printwall Breda

Hopelijk hebben jullie allemaal al kunnen genieten van een welverdiende vakantie of anders zijn jullie er momenteel nog mee bezig. Ikzelf kies meestal voor de maand september, ten eerste omdat het dan rustiger is en ten tweede om mogelijk nog ergens een stuk(je) vogeltrek te kunnen meepakken. Bij het schrijven van dit stuk had ik nog geen idee waar ik naar toe zou gaan, dus wellicht kan ik daar later nog over vertellen.

Wel kan ik nu al zeggen dat ik uitvoerig gesproken heb met een mogelijke opvolger als voorzitter. Zo kan al vroegtijdig duidelijkheid over de overdracht in maart 2025 komen.

Tijdens de gesprekken over de opvolging kwamen er interessante discussiepunten boven tafel, bijvoorbeeld: zijn wij nu een verlengstuk van Vogelbescherming of zijn we eerder een verlengstuk van Sovon? In de praktijk zie je dat we daar niet echt een keuze in maken. En als je onze statutaire doelstellingen goed bekijkt zijn we eigenlijk beide, maar er ontbreekt daarin wel een essentieel onderdeel, namelijk educatie. Want zowel bescherming als inventarisatie zijn niet te doen zonder gedegen kennis. Tijd dus dat we eens goed naar onze doelstellingen en prioriteiten gaan kijken, want we zijn een grote vereniging en nog steeds groeiende. En duidelijke doelstellingen en ontplooiingsmogelijkheden voor onze leden zijn daarbij nodig.

Wellicht dat er onder jullie mensen zijn die de discussie over excursies in de Broskens/Merkske hebben meegekregen. Er heeft daarover inmiddels een gesprek plaatsgevonden tussen Staatsbosbeheer- de eigenaar van het gebied- en de vereniging Mark en Leij. Staatsbosbeheer heeft weloverwogen de keuze gemaakt om met een commercieel bureau – dagje in de natuur- in zee te gaan, waar ze al op andere plaatsen goede ervaringen mee hebben, mede omdat er altijd deskundige begeleiding is. En omdat er in het broedseizoen veelal het meeste te horen en te zien is, is er bewust gekozen om in die periode de meeste excursies te laten plaatsvinden. Maar er dient ook een deel buiten die periode plaats te vinden. Uitgangspunt voor Staatsbosbeheer blijft in alle gevallen 'eerst beschermen en dan pas beleven'. De boswachters houden er dan ook strakke controle op of er geen activiteiten plaatsvinden die rechtstreeks verstorend zijn. Uw voorzitter

Bert van de Haar

Zoals we in het vorige Hupke al aangaven is de vereniging van huisbankier veranderd.

Onze nieuwe bankier is de Triodos Bank die bekend staat als een van de meest duurzame banken ter wereld.

Op 17 juli ontvingen we het bericht: 'je rekeningaanvraag is goedgekeurd en je zakelijke rekening voor West Brabantse Vogelwerkgroep is klaar voor gebruik'.

Ons nieuwe rekeningnummer is **NL47 TRIO 0320 8770 35**

Wat nu nog rest is het wijzigen van de bankgegevens in onze documenten, software en op de website.

Daar waar nodig zal onze penningmeester Kees Wijnen ons op de hoogte brengen van verdere acties.

Vanaf 1 juli is onze nieuwe website on-line.

Na de overgang bleken er nog wat kleine problemen te zijn die snel konden worden opgelost.

Zo was er een beveiligingsissue, waren enkele tussentijds uitgevoerde aanpassingen niet mee overgezet en blijken een groot aantal foto's van de natuurgebieden niet zichtbaar. Deze foto's zullen worden vervangen door nieuwe, recent gemaakte, foto's. Jan Benoist heeft op zich genomen om een groot deel van deze foto's aan te leveren. Chapeau Jan! We mogen trots zijn op onze nieuwe website.

Op 30 mei organiseerden we weer onze traditionele nieuweledenavond.

Naast een groot aantal nieuwe leden waren er ook een aantal vertegenwoordigers van onze werkgroepen aanwezig. Dit maakte het voor de nieuwe leden mogelijk om specifieke vragen te stellen of om hun interesse kenbaar te maken.

Tijdens deze avond gaf een aantal nieuwe leden al aan een bijdrage te willen leveren binnen onze vereniging.

Helaas bleek de excursie die volgde op de bijeenkomst wat hinder te ondervinden van werkzaamheden door Tennet, waardoor het niet mogelijk was om de normale route te lopen, en van de lokale avondvierdaagse.

Desondanks was het uiteindelijk een geslaagde avond en hopen we de nieuwe leden vaak bij onze activiteiten te kunnen verwelkomen.

Ger Duijf

Roodkapje

Het sprookje Roodkapje en de wolf vertelt van een klein meisje dat haar zieke oma die in het bos woont, gaat bezoeken. Tot haar grote schrik blijkt niet oma in het ziekbed te liggen maar een wolf. Het imago van de wolf is er niet door op vooruitgegaan. De angst voor het dier wordt het roodkapje-syndroom genoemd. En dit geldt ook voor alle griezelige en zogenaamd gevaarlijke dieren. Slangen, roofvogels, kraaien, vossen, muizen, muggen en dergelijke. Opruimen dat ongedierte! Biologen zijn blij met de komst van de wolf. Eindelijk een toppredator die het wild op natuurlijke wijze gezond in stand houdt. Zieke en oude dieren worden opgeruimd. De gezondheid van prooidieren wordt er beter van. De voedselpiramide is hersteld. Jagers kunnen de hoogzit opruimen, hun 'taak' is op natuurlijke wijze overgenomen door de wolf, die dat veel beter kan. Er is een einde gekomen aan het lange wachten tot er een ree voorbijkomt. Maar de wolf vindt een schaap even lekker als een hert of een zwijn. En schapen kunnen niet weglopen uit de wei. ze zijn dus een makkelijke prooi. Om de ontstane problemen het hoofd te bieden is een Wolven Werkgroep opgericht en in iedere provincie is een wolven-adviescommissie in het leven geroepen. Zo hoort het ook in een ordelijk land als Nederland. Voor- en tegenstanders kunnen hun geschillen slechten in het beroemde 'poldermodel'. Zoals gebruikelijk bemoeit ook de politiek zich ermee. Maar het huidige kabinet heeft weinig op met natuur en milieu. De belangen [van de schapenhouders] moeten verdedigd worden. Vermakelijk is ook hoe de regionale pers ermee omgaat, sensationele berichten trekken aandacht of ze nu waar zijn of niet. Ik ben blij met de wolf en hoop hem voor het eerst in mijn leven eens te mogen zien. Volgens een onbevestigd bericht zou er een wolf tweehonderd meter van mijn huis gesignaleerd zijn, kans gemist. Toch maar beter opletten. En laten wij ophouden met het verdelen van dieren in goed en slecht. In de loop van miljoenen jaren is er een goed ecologisch evenwicht ontstaan. Alleen de mens dreigt dit te verstoren.

Biemeus

Het Paapje

Deze keer een verhaal over een soort die je vroeger kennelijk met moeite kon vinden. Ik wil het eens hebben over het Paapje- tegenwoordig officieel Paap geheten-, een vogel die in ons oude archief maar weinig voorkomt. Hans van der Sanden haalde weer voor mij alle waarnemingen uit ons digitale archief en dat leverde toch weer inzichten op over de veranderingen in het voorkomen van deze soort in West-Brabant.

De eerste waarnemingen in het archief zijn deze keer niet van Harry van Vugt maar van Dick Lolcama die veel waarnemingen uit het begin van de Vogelwerkgroep op zijn naam heeft staan.

Samenvatting Paapjes in het archief.			
periode	aantal getelde Paapjes	aantal waarnemingen in archief	gemiddeld aantal per waarneming
1961-1970	14	6	2,3
1971-1980	6	3	2,0
1981-1990	0	0	0,0
1991-2000	1	1	1,0
2001-2010	121	55	2,2
2011-2020	679	324	2,1
2021-2024	210	176	1,2

Je ziet meteen dat het kennelijk in de begintijd van de Vogelwerkgroep een zeldzame vogel zou zijn. Niets is echter minder waar. Als je naar het voorkomen van de vogel in heel Nederland kijkt (zie de Sovon-website) dan blijkt juist het tegenovergestelde. In de periode 1990 tot 2005 daalde het aantal Paapjes in Nederland gestaag naar een nu min of meer stabiel aantal van 250-350 broedparen. In de trektijd zijn de aantallen veel hoger nl. 2000 tot 10.000 exemplaren.

De broedgebieden worden vanaf half april bezet en in de loop van augustus en september verlaten. Tijdens de najaarstrek, van half augustus tot begin oktober, zijn Paapjes in het hele land te zien, soms in groepjes en zowel in boerenland als natuurgebieden. Van de voorjaarsstrek, eind april en in mei, is in het binnenland doorgaans minder te merken. Op sommige dagen echter kan het in de kuststrook en lokaal in het binnenland wemelen van de doortrekkers. (lit.6)

Dit staat ook te lezen in de Avifauna van Noord Brabant: het meest voorkomend in het oosten van Brabant. In de trektijd echter op veel meer plaatsen te zien. Aantallen broedparen worden niet genoemd.

In de eerste SOVON atlas (lit.2) wordt al gezegd dat het Paapje achteruit gaat. Ook daarin wordt gesuggereerd dat dit aan de intensivering van de landbouw ligt: gebieden met

kruidrijke hooilanden met hoogopschietende planten komen dan al bijna niet meer voor. Omdat het Paapje een gespecialiseerde insecteneter is speelt dit een belangrijke rol denkt men.

Ook in de tweede SOVON atlas (lit.3) wordt gesproken over een sterke achteruitgang van het aantal broedgevallen in Nederland. In 1998 – 2000 wordt de Nederlandse populatie geschat op 500-700 paren. Bijna twee derde hiervan zat in Drenthe, Oost-Groningen en Oost-Friesland. Medio jaren zeventig bedroeg de landelijke stand aan broedvogels nog 1250 tot 1750. Slechts een klein deel broedde toen in Oost-Brabant en verdween daar dus ook.

In de Atlas van de West-Brabantse broedvogels (lit.4) staat al vermeld dat het Paapje een zeer schaarse broedvogel is. De achteruitgang loopt in de pas met de rest van Nederland. In West-Brabant worden in de periode waarin voor de atlas geïnventariseerd werd slechts drie broedparen bij het Markiezaat gemeld.

Ook in de laatste vogelatlas van Nederland (lit.5) staat te lezen dat er een achteruitgang is van het aantal broedende Paapjes in Nederland. De hoofdmacht bevindt zich nog in het westen van Drenthe en in de duinen broedt er geen enkele meer. Geen wonder dat de vogel op de rode lijst is geplaatst als bedreigde soort.

Je vraagt je dan af: waarom worden er door de leden van de Vogelwerkgroep de laatste jaren dan toch zoveel Paapjes gezien. Daar is geen eenvoudig antwoord op te geven. Als ik kortweg even naar de laatste drie jaar kijk dan zijn er toch meer waarnemingen in de trektijd gedaan dan in de broedtijd. En misschien helpt OBBSMAPP een handje mee, want het aantal waarnemingen in ons archief is geëxplodeerd sinds dit handige hulpmiddel bestaat.

Piet van Iersel

PAAPJE, UIT SAXIFRAGA FOTO JAN VAN DER STRAATEN

1. Avifauna van Noord Brabant, F.J.H. van Erve e.a. (1967)
2. Atlas van de Nederlandse Broedvogels; Sovon 1979.
3. Atlas van de Nederlandse Broedvogels; Sovon 2002.
4. Atlas van de West-Brabantse broedvogels; Swev, (2007).
5. Vogelatlas van Nederland; Sovon (2018).
6. <https://stats.sovon.nl/stats/soort/11370>

De Westertuin van begin tot heden

Ligging algemeen

Op de kaart staat Westertuin, maar beter is natuurlijk Westerpark! Maar ja, de wijk heet al Westerpark! Gelegen in het noordwesten van Breda, in de Vlinderbuurt bij de Meidoornstraat aan de noordzijde en de Argusvlinder aan de zuidelijke kant.

Ik wil de noordelijke watergang langs de Aurelia en de zuidelijke watergang langs de achtertuinten van de Blauwoogvlinder en de Westerparklaan ook 'meenemen'

Historie

Voor het industrieel bebouwen en de stadsuitbreiding werden tuinbouwgronden, weilanden en akkers opgeofferd. Je kon voordien vanuit de wijk Tuizigt zo door de landerijen naar het Liesbos lopen.

Begin jaren 1990 is men begonnen met het bouwrijp maken van de grond. Het park ligt inmiddels min of meer ingeklemd tussen hoge flats, woningen, wegen en een 'snelfietspad'.

Beplantingen en aanleg

Vanwege de plaatselijke natte en moerassige ondergrond is gekozen voor een park dat voor een zeer groot deel uit water bestaat, (wateropvanggebied): een vijverpartij, centraal in het midden gelegen, een grote driehoekige punt, die omsloten wordt door een dubbele bomenrij van lindes en inlandse eik, met daaronder een verhard wandelpad aan de zuidkant en graspaden aan de noordzijde. Langs de waterpartij loopt een breed betonnen pad en verderop deels over het water, een vlonderpad. In de oever zijn enkele plekken mooi begroeid met een bijna drie meter hoge rietvegetatie.

In het water zelf groeit een dichtere onderwaterbeplanting van onder andere waterpest.

Aan de oostzijde bevinden zich twee, nu bloemrijke heuvels, die uitnodigen tot spelen en ravotten door de jeugd. Er is ook een duidelijk omsloten hondenuitlaatterrein, in bijna ieder park in Breda niet te missen! Er staan enkele fraaie moeraseiken in de nabijheid, mooie meidoornhagen en groenblijvende beplanting langs de oostelijke flat. De noordelijke watergang langs de Aurelia, is prachtig begroeid met een weelderige oevervegetatie, bestaande uit riet, lisdodde, 'kattenstaarten', moerasspiraea, en wilgenbosquets.

Van de zuidelijke, wat bredere watergang grenzend aan de achtertuinten van de Blauwoogvlinder zijn de oevers fraai begroeid met riet, aan de overzijde is een talud met veel inheemse bomen en struiken.

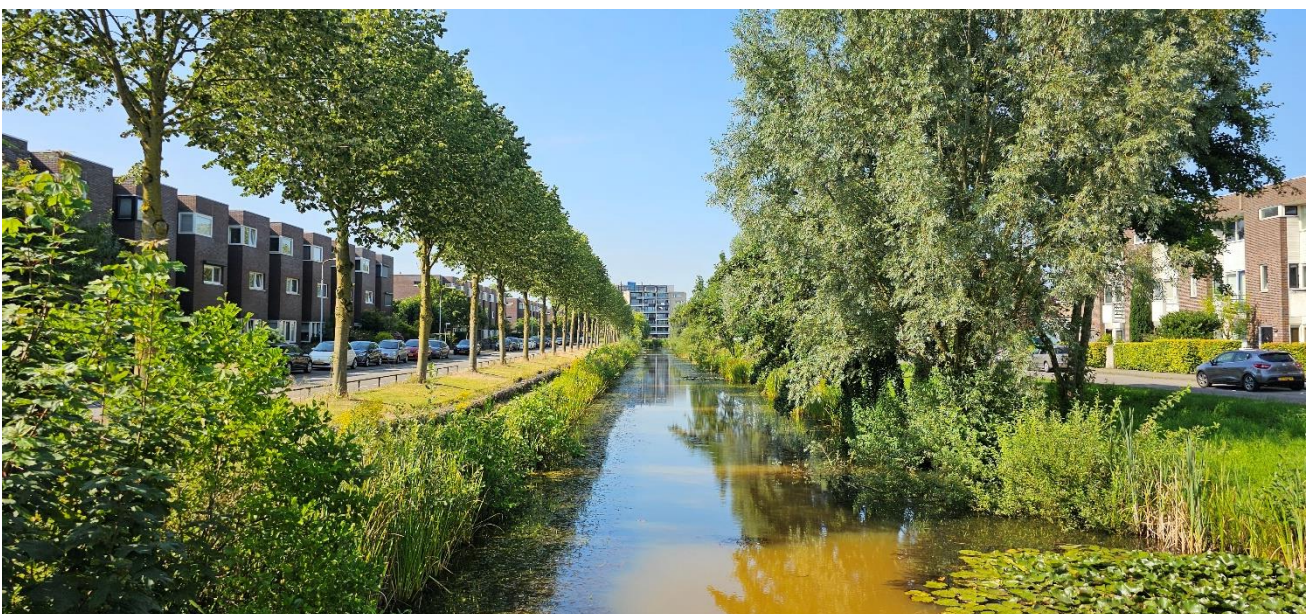
Deze watergangen zijn nog deels oude lopen van de Weteringloop.

Vogel en natuurkwaliteiten

Periode voor 1990

Natuurlijk zullen in het oude landschap van hagen en houtwallen, de akkers, weiden en bij de tuinbouwactiviteiten diverse vogelsoorten aanwezig zijn geweest. Ik denk aan soorten als Kievit, een enkele Grutto, misschien ook Wulp, Grasmus, Torenvalk, Spotvogel, Witte Kwikstaart, Patrijs en Geelgors.

Daarna kwam er rond de jaren 1960, meer glastuinbouw, een volkstuintencomplex, maneges en uitbreidingen in de nabijheid van het park van niet-agrarische bedrijven.

Vogels houden van Breda

Periode 2004

In 2004 is de gehele wijk Westerpark onderzocht, en gekarteerd naar de territorium houdende vogelsoorten. Er werden toen 35 verschillende soorten vastgesteld. Voor dit deel van het park wil ik toch enkele soorten noemen. Het park was toen nog maar net elf jaar oud. Ondanks het grote wateroppervlak waren hier weinig soorten (Waterhoen en Meerkoet), aanwezig vooral ook langs de noordelijke en zuidelijke watergang. Een enkele Kleine Karekiet en Bosrietzanger (zeker 5) werden genoteerd in de toen al aanwezige rietoevers. Braamsluiper en een Grasmus hadden ook een territorium. Zelfs een Zomertortel werd gehoord in de rand van de zuidelijke watergang in de daarvoor in aanmerking komende tijdzone!

Periode 2005-2024

In deze periode is het park met zijn bomen en oevervegetaties flink gegroeid. Het is nu meer een volwassen park geworden wat natuurlijk zijn invloed heeft op de vogelbevolking. Ik denk dat vanwege de nu forse oever- en rietvegetaties wel meer Kleine Karekieten en andere moeraszangers aanwezig zullen zijn. De laatste vijf jaar maakt een Knobbelzwaan een nest in de oever van de grote vijver. Dat geeft soms wat overlast vanwege het agressieve gedrag van de ouderzwanen om de jonge pullen te beschermen. In de bomenlanen zit nu jaarlijks wel een nest van Ekster Zwarte Kraai, en Houtduif. In de winterperiode blijkt het vanwege het grote wateroppervlak een rustige pleisterplaats voor Kokmeeuw, soms Fuut, Kleine Mantelmeeuw, Aalscholver, Wilde Eend en Kuifeend. Vooral het vlonderpad wordt veel gebruikt. Nabij de zuidelijke watergang wordt ook regelmatig een IJsvogel waargenomen! Hier is rustiger visvangst mogelijk dan bij de noordelijke watergang.

Vogeltechnische kwaliteiten met aanbevelingen

Tja, het ziet er voor de vogelwereld best aardig uit! Zelfs bloemrijke taluds zijn aanwezig en deze kunnen nog verder uitgebreid worden, de ruigere heuvels zijn fraai. De meer weelderige oevervegetaties langs vijver en watergangen, nodigen uit tot meer nestel- en schuilmogelijkheden. Een fasegewijs maai- en rietbeheer is wenselijk, maar wordt volgens mij al als zodanig uitgevoerd! Mooi voor meer structuur en verjonging, waardoor weer andere soorten zich kunnen vestigen. Misschien is het nog mogelijk om een eilandje te maken of vlotjes weg te leggen in het midden van de grote waterpartij, voor de pleisterende watervogels. Natuurlijk is dit park vaak druk met wandelaars, hondenuitlaters, vissers, joggers, en spelende jeugd, zeker bij de heuvelpartijen! Maar als alles min of meer rustig verloopt kan ook de vogelwereld hiervan profiteren.

Geraadpleegde literatuur

Kappelhof T., Leenders K., Messer J.W., Klep P., 2021; Historische atlas van Breda, Pictures Publishers
Iersel van P, H.van der Sanden, A.van der Sanden, Veenhuizen W, 2008; Vogels (houden) van Breda, NPM Breda
Benoist J., Aarts F.; Kartering vogels van Westerpark, 2004.
Methode Bloem
Waarneming.nl 2024, diversen geraadpleegd
Erfgoedweb Breda
Breda Binnenste Buiten, Website 2024
Breda stad in een park, kaart en atlas 1^e editie, juli 2020
Amersfoort/RD New, 1:10.000.

Willem Veenhuizen juli 2024

De laatste Bredase Zomertortel is vertrokken

Al in 2015 (lit.1) schreef Harry van Vugt in 't Hupke dat de aantallen Zomertortels in Nederland en dus ook in West-Brabant terugliepen. Hij noemde het toen al een alarmerende achteruitgang. Ook een artikel van Hans van der Sanden beschrijft dit verschijnsel: "De afname is waarschijnlijk zo'n 85 procent vergeleken met begin jaren zestig".

FOTO, RAYMOND VAN BREEMEN

Dat wisten jullie allemaal al. Wat minder bekend is dat er vaak een Zomertortel is gezien nabij de Frankenthalerstraat op de daar staande mast. Een enkele keer zijn er twee tegelijk gezien. Maar nu is de vogel gevlogen, of beter zijn ze allebei gevlogen. Voor het laatst zijn ze dit jaar begin mei gezien.

Deze duivensoort is in ons land een echte zomervogel en trekvogel, die overwintert in West-Afrika. Hij arriveert eind april en verlaat ons land eind augustus en in september. Ze verlaten, hoewel voor een tortel dan de voedselsituatie optimaal is, dus vroeg ons land. Hij komt niet, zoals de Turkse Tortel, voor in stedelijk gebied maar in het buitengebied. Daar broedt hij in gemengde bosjes, hagen en struwelen. Foerageren gebeurt meestal op akkers en stoppervelden op zoek naar gemorste zaden en onkruidzaden.(lit.3)

Ik heb dankzij Hans van der Sanden weer gegevens uit ons archief gekregen. Van 2008 tot 2024 gaat het om 168 waarnemingen, die door de leden van de Vogelwerkgroep zijn gedaan. Slechts een enkele keer worden er twee vogels gemeld. Ikzelf heb hem tien keer gemeld. Maar dit jaar stoppen de waarnemingen op 9 mei. Even tevoren hebben twee leden van onze vereniging mij verteld dat ze twee Zomertortels hebben gezien bij de Frankenthalerstraat die zij een dag tevoren nog hadden gefotografeerd. Dat zou kunnen duiden op een paartje. Maar er is daar meer aan de hand. Vorig jaar zag ik onder de brug van de Kapittelweg steeds enkele kippen rondlopen.

Mogelijk heeft de eigenaar ze daar gevoerd en dat zal onze Zomertortel niet ontgaan zijn, vermoed ik.

De Zomertortel vliegt helemaal naar Afrika in de winter en komt dan, wat bijna ongelooflijk is, in het voorjaar weer op precies dezelfde plek terug. Bijzonder!. Je zou zeggen dat de ambtenaren bij de gemeente die zich bezighouden met plannen maken voor deze omgeving toch op zijn minst op hun hoede kunnen zijn, de Zomertortel is immers een rode lijstsoort. Inmiddels zijn er in de buurt van deze Zomertortel drie bedreigingen die het de vogel moeilijk maken.

1: De busremise

Het plan hiervoor is enkele jaren geleden uitgeroepen door de provincie Noord-Brabant om onze stad van schonere lucht te voorzien en dat te doen met vrijwel geruisloze elektrische bussen. Op zich is dat een prima idee dat past in de energietransitie. Er werd een groot deel van het gebied ten oosten van de Frankenthalerstraat gereserveerd om dit plan uit te voeren. De daar broedende Buizerd werd het broeden onmogelijk gemaakt. Nu is men met de uitvoering al een jaar bezig en vorig jaar bleef de Zomertortel roepen.

2. Hero woonplan

Hiervoor is een groot gebied waar vroeger de Herofabrieken stonden bouwrijp gemaakt. Er moeten 180 appartementen en 175 eenheden grondgebonden bebouwing komen. Het gebied heeft jaren braak gelegen en was dus ook een terrein waar de Zomertortel voedsel kon zoeken. Maar dit voorjaar is men met de voorbereidingen voor de bouw begonnen.

3. Tijdelijke woningen

Wonen Breburg is van plan om 123 tijdelijke woningen te realiseren ten noorden van Frankenthalerstraat. Uitgangspunt is dat de woningen gebruikt worden voor de tijd van vijftien jaar. Het is tevens sociale woningbouw voor kwetsbare groepen. Maar die plannen [?]zijn pas deels in uitvoering. Als klap op de vuurpijl echter begon een aannemer in begin mei 2024 met het maken van een rioolbuis onder de spoorlijn. Dat ging gepaard met het slaan van metalen damwanden en het plaatsen van diverse containers met materialen en van een hoge hijskraan. Dit gebeurde op zo'n tien meter vanaf de mast waar de Zomertortel altijd zat te zingen. Dat moet voldoende aanleiding zijn geweest om te vertrekken. De vogel(s) zijn daarna niet meer gezien.

FOTO, J. BARENDRECHT

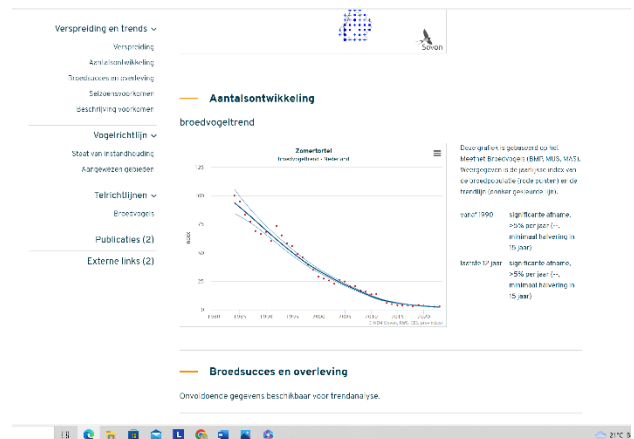
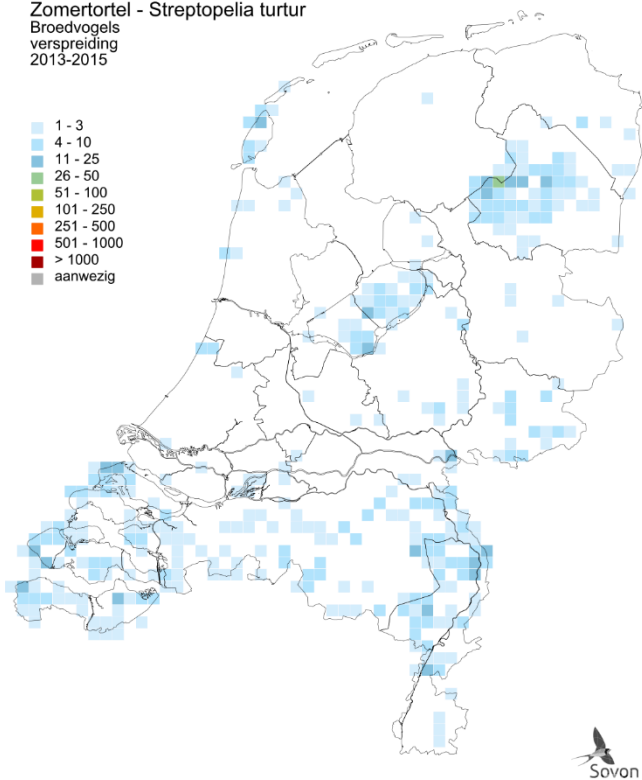

FOTO, R VAN DER GEEST

Piet van Iersel

1. Hupke, jaargang 46, nr 163.
2. Hupke, jaargang 48, nr 170.
3. Hupke, jaargang 41, nr 141

Zomertortel - *Streptopelia turtur*
 Broedvogels
 verspreiding
 2013-2015

Zomertortel

De soort die het hardst van alle soorten afneemt !

Slechtvalken succesvol op de toren van de Heilig Hartkerk in Breda

In 2024 hebben er geen Slechtvalken gebroed op de toren van de Grote Kerk in Breda. Op 23 april hebben we een bezoek gebracht aan deze nestlocatie: helaas geen goed nieuws, er broedden geen Slechtvalken op deze toren. Er kwam toch goed nieuws van een oplettende bewoner van de Heilig Hartkerk aan de Baronielaan in Breda. Een paar Slechtvalken had zijn intrek (vaste broed- en verblijfplaats) genomen in de toren van die kerk. De Heilig Hartkerk is binnenin prachtig verbouwd met bestemming wonen (appartementen). De toren is gebleven zoals hij was, de trappen binnen zijn mooi hersteld en veilig begaanbaar.

Eerste bezoek

Op 26 april heb ik samen met Jack van Zuidland (bewoner appartement Heilig Hartkerk) de toren beklommen. Dat ging een stuk makkelijker dan bij de toren van de Grote Kerk. Bij het openen van het luik van het bovenste zoldertje in de toren werden wij verontwaardigd aangekeken door drie kleine donskuikens. Op dat moment schatten wij de leeftijd rond de zeven dagen. We maakten foto's om te overleggen met Peter van Geneijgen (Werkgroep Roofvogels Nederland) wanneer ze geringd konden worden, met het daarbij behorende broedbiologische onderzoek.

FOTO RAYMOND VAN BREEMEN 26-4-2024

Tweede bezoek

Op 8 mei was het zover. Samen met Jack en Peter klomik weer de toren in. De drie jongen waren goed gegroeid en zagen er gezond uit. Voor broed-biologisch onderzoek worden de jongen gewogen, gemeten en er wordt voorzichtig wat dons afgenomen. Uit het dons, dat naar Naturalis wordt opgestuurd, kan men het percentage zware metalen dat de jongen zoal binnen krijgen via het voedsel meten. Na het meten en wegen konden we constateren dat we met drie jonge mannen hadden te maken. Vrouwen zijn bij de Slechtvalken zwaarder en groter; dit is bijna bij alle roofvogels het geval. De Slechtvalken werden voorzien van kleurringen die met een telescoop kunnen worden afgelezen.

De afgelopen drie jaar hebben Slechtvalken succesvol gebroed op de toren van de Grote Kerk in Breda. Voorgaande jaren waren ze succesvol op de luchtmacht-toren. Bij het kopje bronnen staan de eerdere publicaties hierover. Het zal mooi zijn om via de kleurring-meldingen de herkomst en de dispersie (verspreiding) te achterhalen, zodat we weten waar de Slechtvalken vandaan komen en om de ontwikkeling van de broedpopulatie goed te kunnen volgen.

Succesvol uitgevlogen

Op 4 juni meldde Jack mij dat de jongen succesvol waren uitgevlogen. De eerste week is cruciaal omdat ze dan nog wat onhandige takkelingen zijn. Ook als ze op een gebouw wonen spreekt men van takkelingen bij jonge vogels, met name uilen en roofvogels, die het nest verlaten, omdat ze in bomen in het begin onhandig van tak naar tak lopen/springen. De weken erna gebruiken de jongen om hun vliegkunsten te ontwikkelen en te leren jagen. Net na het verlaten van het nest is het niet verstandig om het nest te bezoeken, de jongen kunnen dan van de toren vallen en komen dan niet meer naar boven. De controle van de nestlocatie op prooiresten en ringen van de prooien kan even wachten totdat de jongen niet meer afhankelijk zijn van een vaste verblijflocatie (toren/nest).

FOTO JACK VAN ZUIDLAND 4-6-2024

Bronnen: 't Hupke nummer 164 Herfst 2023 Slechtvalken geringd op de toren van de Grote Kerk in Breda blz.7 Raymond van Breemen

't Hupke nummer 191 winter 2022 Slechtvalken op de toren van de Grote Kerk in Breda blz. 8 Raymond van Breemen

't Hupke nummer 186 Herfst 2021 Slechtvalken broedden op de toren Grote kerk in Breda blz.13. Raymond van Breemen

't Hupke nummer 183 winter 2020 Slechtvalken op de grote kerk van Breda blz. 13-14 Raymond van Breemen.

Raymond van Breemen

Vogelreis naar Polen, mei 2024

Kees Wijnen en ik mochten mee naar Polen met twee vogelveteranen: Jan Benoist en Piet van Iersel. Op hun aanraden kwamen we uit bij een viertal unieke natuurgebieden. We waren er van 9 tot 25 mei 2024. Fanatiek vogels kijken van 's morgens vroeg (soms 04.00 uur) tot 's avonds laat (soms 23.00 uur). Gewapend met onze verrekijkers, scoop, hoorapparaten, fototoestel en Merlinapp. In totaal hebben we 155 vogelsoorten kunnen waarnemen.

Polen is een sprookjesachtig land

Nooit eerder hoorde ik zoveel Nachtegalen, Wielewalen en Grote Karekieten bij elkaar. In ieder dorp broeden Ooievaars op palen en schoorstenen. Je kunt er de prachtige fluittonen horen van Wilde Zwanen. Een edelhert, een vos of een eland in je achtertuin is niet vreemd en in het oerbos van Białowieża zie je het voor je: hier heeft Roodkapje gelopen met haar mandje fruit en koekjes op weg naar oma.

We reden om vier uur 's morgens in een oude Volvo over de eindeloze bospaden van Białowieża. Bij elke kruising stopte Przemek en speurde hij de paden af. Hij weet dat ze er zijn, de wolven. We zouden ze ondanks alle moeite niet zien, de wolf behield zijn mystieke status. Dichterbij dan zijn uitwerpselen kwamen we niet. In de vroege mist zagen we wel een ander mysteriedier: een groep van zes grazende Europese bizons. Przemek wist ook nog de Dwerguil, de Witrugspecht en de Drieteenspecht voor ons op te sporen.

Przemek kent de natuur hier op zijn duimpje. Hij is medeoprichter van de PTO. Vlak voor die Wende in 1990 zagen een aantal Poolse vogelaars kansen voor de natuur- en vogelbescherming door land aan te kopen. De PTO is een soort combinatie van Brabants Landschap en de West Brabantse Vogelwerkgroep. Onze vereniging heeft in die tijd nog een donatie gedaan aan de PTO. Jan Benoist en Przemek zijn oude vrienden. Ik geef hieronder een overzicht van de vier gebieden die we hebben bezocht.

1. **Słońsk** (9-11 mei)

We hebben gewandeld en gefietst in de velden ten noorden van Słońsk, langs het gemaal en met opgetrokken broekspijpen door het water gelopen, want ook in Polen had het veel geregend. Gelukkig geen drup in de veertien dagen dat wij er waren. We hadden zicht op Park Narodowy Ujście Warty en de Warta rivier.

De topvogels: baltsende Watersnip, jonge Kramsvogels, Rode Wouw, Grauwe Gors, Grauwe Klauwier, Krekelzanger, Snor, Grote Karekiet, Hop, Braamsluiper, Zeearend, Boomvalk, Draaihals en Wielewaal (m+v).

2. **Biebrzański Nationaal Park bij Wizna** (12-16 mei)

De eerste overnachting bij Wiznaport was in het huis van Heniek die getrouwd is met Barbara, de zus van Jola, de partner van Przemek. In het huis van Zeniek, de broer van Heniek hebben ook een paar nachten geslapen. Met de zoon van Heniek, Thomek deden we 's avonds de beverexcursie in een boot. In het Biebrzański Nationaal Park hebben we veel gewandeld en rondgereden over de aloude Tsarenweg. Een keer hebben we gegeten in Tykocin, een stadje met veel joodse geschiedenis.

De topvogels: Kwartelkoning, Noordse Nachtegaal, Patrijs, Witvleugelstern, Witwangstern, Zwarte Stern, Buidelmees, Roerdomp (veel), Kempmaan, Kraanvogel, Grauwe en Bruine Kiekendief, Appelvink, Wespandief, Porseleinhoen, Klapekster, Bonte Kraai (zwarte zijn er niet in Polen), Leeuwerik (veel) en Kuifleeuwerik, Draaihals (paring), Kleine Plevier, Bonte Vliegenvanger, Grutto (5 exemplaren=90% van de Poolse populatie)

3. **Białowieża** (17-20 mei)

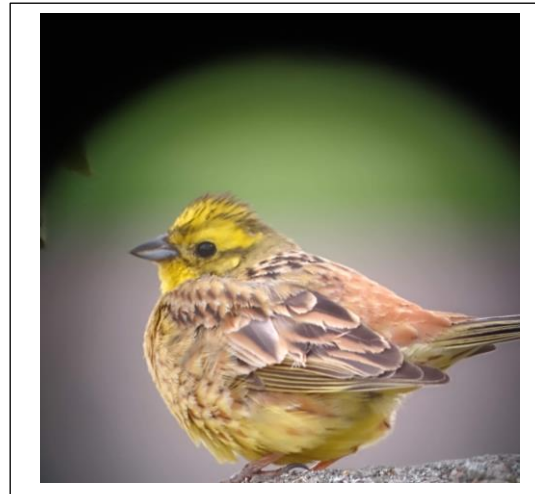
Tijdens onze rit naar Białowieża hadden we een gids aan boord: Gabriëla. Zij is bioloog en werkt bij de PTO. Ook zij is een oude bekende van Jan. Ze liet ons diverse gebieden van de PTO zien en wist daar ook veel over te vertellen: grasland en het beheer met grazers zoals paarden. Tijdens de koffiepauze bij een van de buitenstations van de PTO zagen we vanuit onze tuinstoelen een koppeltje Draaihalzen elkaar het hof maken. De volgende dagen in Białowieża zouden we kennis maken met Przemek en Pawel die ons rondleidden in het oerbos. Het lokale park waar ooit de Russische tsaar zijn zomerverblijf had, is de moeite van het bezoeken waard voor vogelaars. Op onze tweede dag liepen we via een bospad richting Wit-Rusland. Tot we niet meer verder konden. Hier, bij een meters hoog stalen hek met oorlogsprikkeldraad en een patrouilleweg houdt Europa op. Mensen maken grenzen met ook voor andere dieren dramatische gevolgen.

De topvogels: Schreeuwarend, Roodmus, Sperwergrasmus, Withalsvliegenvanger, Grauwe Vliegenvanger, Draaihals, Dwerguil, Witrugspecht, Kleine Vliegenvanger, Fluiter, Drieteenspecht, Nachtzwaluw, Krekelzanger, Wielewaal (m+v), tweedekalenderjaar-Roodmus.

4. Milicz (21-24 mei)

Er zijn bijna driehonderd Milicz-vijvers die honderden jaren geleden zijn aangelegd. De oudste vijvers dateren uit de Middeleeuwen. Ze werden oorspronkelijk aangelegd voor de visteelt en hebben zich ontwikkeld tot een uniek wetlandgebied. De Milicz-vijvers zijn een van de grootste ornithologische reservaten in Polen. De topvogels: Boomklever (pas uitgevlogen), Witoegeend (diverse paar), Tafeleend, Brilduiker (paartjes en een met 6 pullen), Woudaap (gezien en gehoord), Zeearend (6 tegelijk), kolonie (met heel veel) Aalscholvers, Roodhalsfuut, IJsvogel, Grote Gele Kwikstaart, Krooneend, 130 Kraanvogels, Grijskopspecht, Knobbelzwanen (550 op één vijver) en op bijna alle vijvers Wilde Zwanen.

Het was een prachtige vogelreis met alle dagen zon. Na ruim vierduizend kilometer rijden kwamen we weer veilig en tevreden thuis. Na zdrowie!

GEELGORS EN DWERGUIL, FOTO,S MAURICE VERSCHUREN

Maurice Verschuren

Huiszwaluwen in Drimmelen

Aan het Fort in Drimmelen staat al sinds 2010 een huiszwaluwentil.

Het was een initiatief van de Madese Natuurvrienden, samen met het Hanze College en sponsors. De til staat vlakbij een kolonie Huiszwaluwen aan een woonhuis. Maar er gebeurde niks, geen enkele Huiszwaluw nestelde er de afgelopen twaalf jaar. Het commentaar was steeds dat de til te laag was.

Vorig jaar kwamen er ineens meldingen binnen van nestelende Huiszwaluwen. Zekerheid was er echter niet. Dit jaar is een heel ander verhaal.

De til staat ineens volop in de belangstelling. Er zijn 32 kunstnesten aangebracht en de helft is bezet. Wat de doorslag heeft gegeven? Niemand weet het. De bezette nesten zijn gelijkmatig verdeeld over de til, alleen de westkant is vrij.

Wat in Drimmelen nog meer opvalt, is dat van de 79 bezette nesten er 73 nesten in 4 kolonies zitten. Dat is afgelopen jaren steeds meer een trend geworden. Voorheen waren er veel meer losse huizen met een of enkele nesten. Positief is dat het aantal nesten flink is gestegen dit jaar. Aan de Havenkade is bij een particulier huis het aantal nesten in een jaar toegenomen van 8 naar 39 stuks. De bewoner is heel positief, dat is mooi meegenomen.

René van Gils

Aantasting Bleeke Heide

De Bleeke Heide wordt momenteel ernstig bedreigd door zogenaamde invasieve exoten.

Op een groot oppervlak rondom de grote plassen komen drie verschillende planten voor (watercrassula, schijngenedekruid en waterteunisbloem) die hier niet thuis horen en zich explosief uitbreiden. Daardoor zijn bijna alle slikranden verdwenen en daarmee foerageergebied voor onder andere steltlopers.

Er zijn nu alleen watervogels op de plassen te zien; de diversiteit aan vogels is sterk afgenomen.

De eigenaar van het terrein, Staatsbosbeheer, staat voor een groot probleem.

Martin van Leest

Jan Broekman overleden

Op 23 juli is, één dag voor zijn 78ste verjaardag, Jan Broekman plotseling overleden.

Jan is vanaf het begin van de oprichting lid geweest van onze Uilenwerkgroep en was een enthousiaste uilenbeschermer. Samen met zijn maatje Rob Burgmans controleerde hij de kerkuil- en steenuilkasten in het gebied Aa of Weerijs en Rijsbergen. Wij hebben Jan gekend als een rustige, stabiele man op wie je altijd kon rekenen. Vooral de Kerkuil lag hem na aan het hart; hij heeft met Johan de Jong, de kerkuilenman van Nederland, samengewerkt.

Op latere leeftijd is Jan samen met zijn vrouw naar Breda gekomen om in het ouderlijke huis op een prachtige plek aan de Aa of Weerijs te gaan wonen. Daar is hij ook overleden.

Martin van Leest, coördinator Uilenwerkgroep.

FOTO, CHRIS SCHENK

Tapuit, *Oenanthe oenanthe*

Tapuiten zijn fenomenale trekvogels die enorme afstanden kunnen afleggen. De vogels uit de Canadese populatie zijn recordhouders. De afstand die ze afleggen tijdens de trek is de langste van alle zangvogels. Ook bijzonder: de gehele wereldpopulatie Tapuiten, uit de oude én nieuwe wereld, overwintert ten zuiden van de Sahara.

FOTO, RIA LAMBREGTS, TAPUIT MAN

De naam

De Latijnse naam *Oenanthe* is afkomstig uit het Grieks en betekent kleine vogel. Streeknamen zijn Wijntapper (Brab.), Duinduiker, Steensluiper, Holsmakker, Waltak, Staog, Steenbikker, Witstaart en Heidehipper (Fri.).

Kenmerken

De Tapuit is een zangvogel uit de onderfamilie *Saxicolinae* en de familie *Muscicapidae* (vliegenvangers). Het is in ons land een soort van duinen en heidevelden. Hij leeft dicht bij de grond en valt op door zijn opgerichte houding en opwippende staart. Ze zijn ook te herkennen aan hun kenmerkende loopje van afwisselend hollen en stilstaan als ze op de grond op zoek zijn naar insecten en deze van de bodem pikken. De Tapuit zit graag op een verhoging bijvoorbeeld een aardkluit.

De mannetjes in prachtkleed vallen op door hun zwarte masker, zwarte vleugels, grijze kruin en witte oogstreep. Ze zijn overwegend grijs van boven en wit van onderen met een geelbruine borst. Het vrouwtje is wat onopvallender en heeft een grijsbruine bovenzijde en donkere bruine vleugels. In het najaar ruit het mannetje naar een vrouwtjesachtig kleed. Maar het masker blijft steeds zichtbaar. Beide geslachten hebben een duidelijk witte stuit en staart. In de vlucht en op de grond zittend is ook de zwarte 'T' op de witte staart zichtbaar. Ze hebben tamelijk lange zwarte poten en een spitse zwarte snavel. Een Tapuit weegt ongeveer 20 gram, heeft een lengte van 14,5-15 centimeter en een vleugelspanwijdte van 26 tot 32 centimeter.

Tapuiten zijn snelle lopers en vliegers.

Veel vogels van de Groenlandse vorm *leucorhoa* trekken in het voorjaar door West-Europa. Deze vogels zijn iets groter en wat contrastrijker. Maar ze zijn in het veld niet te onderscheiden van de Nederlandse broedvogels. De mannetjes van de Noord-Afrikaanse vorm *seebohmi* hebben een zwarte keel. Naast de afsplitsing van de Seebohms Tapuit, *Oenanthe seebohmi*, als soort kent de Tapuit nog drie ondersoorten. Dat zijn:

de *Oenanthe Oenanthe Oenanthe*, de Tapuit die broedt in Noord- en Centraal Europa en via noordelijk Azië tot in het oosten van Siberië en het noordwesten van Noord-Amerika voorkomt, de *Oenanthe Oenanthe leucorhoa*, de Groenlandse Tapuit. Deze komt voor in het noordoosten van Canada, Groenland en IJsland en de *Oenanthe Oenanthe libanotica*, de Tapuit die broedt in het zuiden van Europa en via het Midden-Oosten en zuidwesten van Azië tot in Mongolië en het noordwesten van China voorkomt.

Geluid

De zang van de Tapuit kenmerkt zich door een krassend liedje met scherpe fluittonen. Het is vrij zacht, haast binnensmonds gebrabbel en kan daardoor lastig te horen zijn. De Tapuit zingt vanaf een zangpost. De alarmroep is een scherpe tik.

Voedsel

Tapuiten jagen op insecten die floreren op kale zanderige grond, de zogenaamde grijze duinen. De insecten bestaan vooral uit Rozenkevers, kleine Junikevers, Kniptorren, vlinderrupsen, vliegen, spinnen en sprinkhanen. Konijnen zijn belangrijk voor het kort houden van de vegetatie en het behouden van de droge zandbodem. Helaas lijden konijnen aan verschillende virusinfecties en zijn ze zeldzaam geworden. Hierdoor vergrassen deze duinen. Tapuiten hebben het dan moeilijk met het vinden van voedsel. Als het gras te hoog staat kan de vogel door zijn slanke bouw moeilijk uit de voeten op de bodem om insecten te vangen.

Voorkomen

Tapuiten zijn trekvogels die overwinteren op de Afrikaanse savannen. Over een breed front over Europa trekken ze van hun broedgebieden naar Afrika. De Nederlandse Tapuiten overwinteren in de westelijke Sahel. De volwassen vogels trekken eind augustus-begin september weg, jonge vogels vertrekken iets eerder.

Tapuiten uit Alaska trekken over Azië naar Afrika. De populatie uit West-Canada zijn trekvogels uit de buitencategorie. Op reis naar hun overwinteringsgebied leggen ze maar liefst 15.000 kilometer af. Samen met vogels uit Alaska trekken ze westwaarts de Beringstraat over en vliegen in honderd dagen via Siberië en Azië over de woestijn van het Arabisch Schiereiland naar Oost-Afrika. Groenlandse en Oost-Canadese Tapuiten trekken over de Atlantische Oceaan en via Zuidwest-Europa naar Afrika. Deze vogels vliegen onafgebroken in vier dagen de Atlantische Oceaan over.

De Tapuiten trekken vooral 's nachts, waarbij ze 300 kilometer per etappe kunnen afleggen. Jaarlijks passeren er zo'n 10.000 tot 50.000 ons land.

De Tapuit is als doortrekker algemeen maar als broedvogel schaars in Nederland. Als je Tapuiten wilt zien: de piekmomenten zijn tijdens de voor- en najaarstrek. Die piekmomenten zijn tijdens de voorjaarstrek eind april-begin mei en tijdens de najaarstrek van begin tot half september. Zie grafiek. De vroegste, mij bekende waarneming van een Tapuit in West-Brabant in het voorjaar is op 4-3-2017. Dit jaar, 2024, werd de eerste Tapuit in West-Brabant waargenomen op 22-3-2024. Dit is vrij laat in vergelijking met andere jaren. En dit terwijl veel zangvogels dit jaar landelijk wat eerder arriveerden dan in voorgaande jaren. Van april tot oktober zijn ze in ons land als broedvogel te zien. In het verleden broedde de Tapuit op veel heidevelden en in vrijwel alle duinen langs de kust. Veel van deze gebieden zijn echter inmiddels door hen verlaten. In Nederland broeden ze nu voornamelijk in de kustduinen van Noord-Holland, de Waddeneilanden en, op het Aekingerzand bij Appelscha (het heide-stuifzandgebied op de grens van Drenthe en Friesland). De landelijke schatting komt uit op 210-310 broedparen.

Tijdens de inventarisaties (1973-1977) voor de landelijke broedvogelatlas ging het nog goed met de populatie. Vanaf de jaren tachtig zette een neergang in. Het aantal broedparen nam af met 90 procent. In het binnenland verdween de soort van bijna alle heidevelden. Een van de oorzaken is de toegenomen verruiging. Deze verruiging wordt niet alleen veroorzaakt door de afname van het konijn maar ook door de stikstofdepositie. Konijnen zorgen door hun begrazing voor open zandige plekken met insecten waar de Tapuiten voor hun voedselvoorziening van afhankelijk zijn.

FOTO, RIA LAMBREGTS, TAPUIT VROUW

Halverwege de jaren zeventig waren er zo'n 2000 broedparen in ons land. In 2012 werd het dieptepunt bereikt

met nog slechts 260 tot 290 broedparen. In 2023 werd de broedpopulatie geschat op 310-350 paar.

Al in 1799 noemt dominee Hanewinkel de 'Wijntapper' als broedvogel van de Meierij, en vermeldt dat ze alleen op 'heien' voorkomen. Ook latere schrijvers wijzen hierop terwijl ook zand- en steenhopen als broedplaats worden genoemd. Rond de jaren vijftig was de verspreiding van de Tapuit als broedvogel in onze provincie onduidelijk. Wel was duidelijk dat de heidevelden in het zuidoosten van onze provincie vrij dicht bevolkt waren met Tapuiten. Braaksma vermoedde dat er in onze provincie in 1955 zo'n vijftig tot tachtig broedparen waren. Dit is waarschijnlijk een te lage schatting. In 1964 waren er minstens twaalf broedparen op de Strabrechtse Heide aanwezig en op het Landgoed de Grootte Meer bij Ossendrecht minstens zes. Toen al waren heidevelden met wat heuveltjes en los zand meer in trek bij de Tapuit dan heidevelden met een gesloten vegetatie. Voor de periode van 1975-1985 werd het aantal broedparen geschat op vijftien tot twintig voor West-Brabant. Het zwaartepunt van de verspreiding van de Tapuit vormde het militair oefenterrein bij Ossendrecht, vijf paar in 1979. Daarna ging het snel bergafwaarts. De schatting voor West-Brabant kwam in 2000 uit op nul tot twee paar. De broedcode 1 voor de gevonden vogels was toen erg laag. In Vlaanderen is de Tapuit ook als broedvogel vrijwel verdwenen. In de periode 2013-2018 werden er slechts twee tot vijf broedparen geteld. Rond 1960 waren dat er nog 500.

Broedbiologie

In Nederland broeden Tapuiten voornamelijk in de duinen. Daar maken ze hun nest in konijnenholen of tussen hopen met stenen. Ze hebben meestal maar één broedsel per seizoen. Het legsel bestaat uit vier tot zes blauwachtig witte eieren, spaarzaam roodbruin gestippeld. De broedduur is dertien tot zestien dagen. De jongen verlaten na ongeveer veertien tot zestien dagen het nest.

Daar waar konijnen sterk achteruit zijn gegaan worden steeds vaker nestkasten ingegraven in een poging de achteruitgang van de Tapuit te stoppen. In Natura-2000-gebieden in Noord-Holland, Friesland en Drenthe, waar ze nog in een redelijk aantal voorkomen, worden oude konijnenholen opengehouden en de nesten met kippengaas beschermd tegen predatie door vossen en marterachtigen.

Hans van der Sanden

Literatuur:

SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland
2002 Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Sovon Vogelonderzoek Nederland
2018. Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen
Broedvogels in Nederland 2020. Sovon Vogelonderzoek Nederland
Avifauna van Noord-Brabant, Van Erve 1967
Samenwerkingsverband West-Brabantse Vogelwerkgroepen 2007.
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda
Archief Vogelwerkgroep.

Fenologie 2024

Trekvogels maken op een geweldige manier gebruik van de verandering van de seizoenen. Ze profiteren van de grote hoeveelheid voedsel in voorjaar en zomer op hoge breedtegraden en ontsnappen aan de slechte omstandigheden in de winter door richting evenaar te trekken.

Er zijn soorten die altijd over lange afstanden trekken en daarbij de Sahara passeren zoals de Tapuit, *Oenante oenante*, Grauwe Vliegenvanger, *Muscicapa striata*, en Fluits, *Phylloscopus sibilatrix*. Sommige soorten trekken over korte afstanden zoals de Zwarte Roodstaart, *Phoenicurus ochruros*, en Koperwiek, *Turdus iliacus*. Maar er zijn ook soorten waarvan een deel van de populatie wel wegtrekt en een ander deel niet zoals de Zanglijster, *Turdus philomelos*, Roodborst, *Erithacus rubecula*, en de Veldleeuwerik, *Alauda arvensis*. Voor de laatste groep zijn de omstandigheden in de winter niet overal zodanig slecht dat wegtrekken altijd loont, maar dit geldt blijkbaar niet voor de hele populatie.

Tijdens de voorjaartrek hebben vogels haast om hun broedgebied te bereiken. Als ze als eerste het broedgebied bereiken hebben ze de keus uit de beste broedterritoria en voedselgebieden.

Het ene jaar is de winter zacht en het voorjaar koud en soms is er sprake van het tegenovergestelde. De temperatuur geeft de vogel dus weinig houvast en speelt waarschijnlijk maar een kleine rol bij de voorjaartrek. Hoe vinden trekvogels hun weg terug naar de broedgebieden? De vraag is zo oud als de ontdekking dat vogels migreren, en dat ze dus niet, zoals men vroeger dacht, in de modder overwinteren of in eendenmosselen veranderen. De neiging om te trekken is aangeboren, weten we uit onderzoek bij vogels in gevangenschap. Maar de routes, timing en bestemming zijn deels ook aangeleerd. Dit ontdekten onderzoekers in een zenderonderzoek met Grutto's, *Limosa limosa*. Ze verplaatsten jonge, in Friesland geboren Grutto's, vóór de najaartrek naar Polen en lieten ze los tussen Poolse Grutto's. Zouden hun trek, route, timing en terugkeer naar het broedgebied lijken op die van Friese ouders of meer op die van hun Poolse soortgenoten? Het laatste bleek het geval.

Maar wat gebeurt er tijdens het leven van een individuele vogel met diens trekroutes en strategie? Bij onderzoek aan Ooievaars, *Ciconia ciconia*, die gemiddeld acht tot tien jaar oud worden, kun je de vogels goed een GPS-zender omhangen. Daarmee kun je ze niet alleen volgen maar ook te weten komen hoe hoog en snel ze vliegen en wanneer en hoeveel ze versnellen tijdens de trek. De Ooievaars vlogen jaarlijks via de Straat van Gibraltar naar Noord- en Midden-Afrika om te overwinteren. Ze doen daar ongeveer vijftien tot veertig dagen over, afhankelijk van hun leeftijd.

Onderzoekers konden de vogels soms zes tot zeven jaar volgen. Het waren de jonge vogels die er veertig dagen over deden. Deze maakten onderweg allerlei uitstapjes, toonden de GPS-data. De oudere vogels vlogen sneller, maakten meer gebruik van meewind en vermeden tegen- of zijwind.

Ze verbruikten daarbij wel meer energie, over de hele trek gezien, maar doen er korter over. De jonge vogels zijn energie-efficiënter, de oudere tijdsefficiënter. Daardoor kunnen oudere vogels in het voorjaar op tijd een broedplaats veroveren. Ooievaars leren dus zeker niet alleen van hun ouders, ze vliegen deels niet samen met hun ouders. Er is dus een grote rol voor het individueel leren. De grote vraag blijft dus: hoe werkt dat leerproces precies? Een vroege Zomertaling zien is een kanswestie. Immers, hoe kleiner het aantal vogels hoe kleiner de kans er een vroeg is te zien. Ondanks een toename van het aantal vogelaars zijn de verschillende aankomstdata van de meeste vogels, op enkele dagen na, vrijwel gelijk gebleven. Op 1 maart werd dit jaar de eerste Zomertaling waargenomen. Normaal gesproken arriveren de eerste Zomertalingen begin maart. De gemiddelde aankomstdatum van de tien eerste vogels was dit jaar 16 maart. De gemiddelde aankomstdatum van de éérste Zomertaling de afgelopen vijftien jaar is 8 maart., De gemiddelde aankomstdatum de afgelopen vijftien jaar van de eerste tien Zomertalingen is 14 maart. Was het warme en droge weer in het zuiden de oorzaak van de vroege terugkeer op 1 maart van de éérste (waargenomen) Zomertaling? Slechts een klein deel van de Europese populatie van de Zomertaling overwintert in landen rondom de Middellandse Zee. De overgrote meerderheid overwintert ten zuiden van de Sahara. Mogelijk passeerden de Zomertalingen vanwege de droogte in Spanje sneller dit land.

In het voorjaar verlaten trekvogels de overwinteringsgebieden al terwijl de omstandigheden ter plaatse nog uitstekend zijn. Terwijl bij het vertrek uit overwinteringsgebieden de gunstige omstandigheden in de noordelijke broedgebieden, het voorjaar, nog maar net zijn begonnen. Of de omstandigheden gunstig zijn in hun broedgebied is voor de lange-afstandstrekkingen tijdens de trek waarschijnlijk ook niet waar te nemen.

Trekbewegingen worden dus deels ondernomen op basis van een genetisch geprogrammeerde biologische klok, die is afgesteld op daglengtevariatie. Dit is waarschijnlijk meer het geval bij lange-afstands- dan bij korte-afstands-trekkingen. Eind maart kreeg Sovon signalen dat verschillende vogelsoorten die in Afrika overwinteren gemiddeld zes dagen eerder terugkeerden dan in de afgelopen vier . Deze vroege terugkeer is opvallend en lijkt samen te vallen met een sterke zuidelijke windstroom over de Sahara. Ook uit de gegevens van de Vogelwerkgroep blijkt dat vogels die eind maart, begin april terugkeren gemiddeld enkele dagen eerder gemeld werden in vergelijking met 2020. Een ander puntje van vroege waarnemingen, vanuit vogelaarsperspectief gezien, is de zichtbaarheid van een soort. Bij een soort als de Draaihals speelt ook waarschijnlijk het onopvallend verenkleed, het gedrag en bij veel vogelaars het onbekende geluid van deze vogel een rol.

Vooral bij het begin van de lente wordt door waarnemers gelet op soorten als de Fitis, Zwartkop en de verschillende soorten zwaluwen. Maar zoals bekend maakt één zwaluw ook dit jaar geen lente!.

Hans van der Sanden

Oscar Loos

AANLEGGEN VAN DE VLOTJES BIJ DE EMERPUT – FOTO JAN BENOIST

Ruim twee jaar geleden werd Oscar lid van onze vereniging. Bij De Kamertjes stak hij de handen gelijk uit de mouwen en recent heeft hij daar ook de coördinatie van Jan Benoist overgenomen. Zoals je op de foto ziet heeft hij ook geholpen bij het leggen van de nieuwe vlotjes in de Emerput. Benieuwd naar wie deze aanpakker is?

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Om eerlijk te zijn niet heel erg. Ik trek er nog niet op uit om te gaan vogelen. Ik vind het heerlijk in mijn eigen achtertuin in de wijk Doornbos-Linie. In de tuin ligt een kleine vijver en een heel klein grasgazon en verder staan er veel frambozen- en bessenstruiken. Er staan ook nog vijf bomen. Eigenlijk is de tuin daarvoor te klein, maar ach... Het is wel mooier.

Het ontspant mij enorm en zorgt ervoor dat ik mijn gedachten kan verzetten.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Zingeving en sociale interactie. Het werk, dat ik samen met de overige leden van De Kamertjes-werkgroep doe, is heel belangrijk voor het voortbestaan van een stukje cultuurlandschap. Daarnaast is het een heel gezellige groep mensen met allerlei achtergrond die samen aan een doel werken.

Waarom ben je lid geworden?

Ik was opzoek naar vrijwilligerswerk om zo wat terug te doen voor de natuur. Ik kwam via een oproep binnen Partij voor de Dieren in aanraking met Jan en het werk stond mij enorm aan. Lekker buiten en actief in de natuur.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Dat was op Aruba, niet eens tijdens actief vogelen. Maar ik liep daar op de kazerneterrein en er was een vogel daar in de buurt aan het broeden. Die vond dat ik te dichtbij kwam en zonder dat ik het eerst doorhad, ondernam hij een duikvlucht, waarbij hij mijn baret van mijn hoofd afplukte. Daarna kreeg ik die weer te pakken en heb het toen op een lopen gezet, omdat hij meerdere malen achter mij aan kwam.

Wat is je favoriete vogel?

De Wilde Eend, waarom weet ik niet zo goed. Maar ik vind het zulke leuke en grappige dieren. Dacht altijd als ik als een dier terug zou willen komen dan zou ik dat graag als eend willen. Waarom weet ik niet precies. Het is min of meer gewoon hoe het beest zich gedraagt. Het gekwaak is natuurlijk ook fantastisch.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Niet zoveel dus. Ik wil, als ik wat meer tijd heb, wel aan de basiscursus gaan beginnen, maar dat is qua tijd voorlopig nog niet zo makkelijk.

Wat is het mooiste vogelland?

Costa Rica, maar dat is niet alleen mooi om te vogelen. En eigenlijk bestaat er denk ik niet één mooiste land. Er zijn zoveel verschillende landen en ze zijn allemaal op hun eigen manier fantastisch.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

De Kamertjes. En ook mijn achtertuin; het is echt genieten! Ook om van binnen naar buiten te kijken en te zien wat daar allemaal gebeurt met alle vogels die in m'n tuin komen.

Kun je vogelen combineren met je werk of andere hobby's?

Het werk in De Kamertjes is wel te combineren met vogelen. Voor mijn werk, als instructeur bij de mariniers in Rotterdam, kom ik ook geregeld in Oirschot en Budel op de hei en in het bos. Daar word ik dan toch altijd wel weer vrolijk van. Het geeft een gevoel van vrijheid om zo in die rust rond te lopen.

Zijn we nog wat vergeten?

Ik denk het niet.

Ineke Buijnsters

De Krabbebossen

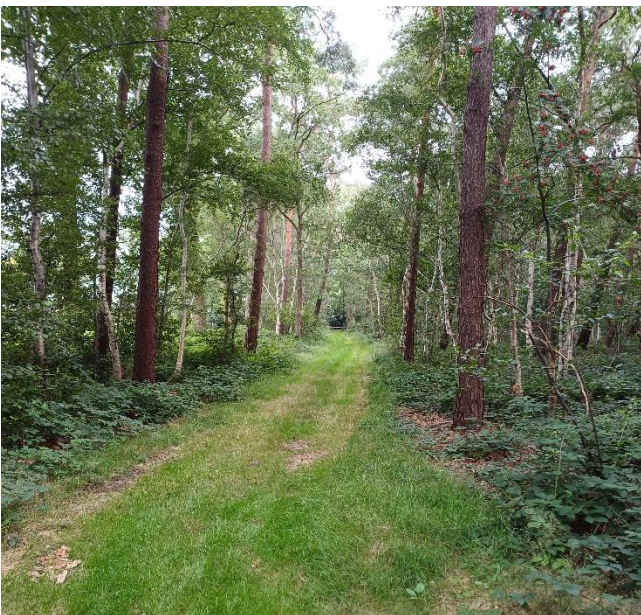

Algemeen

Het landgoed is ongeveer 96 hectare groot en in bezit van de Stichting Brabants Landschap. Het ligt aan weerskanten van de Aa of Weerij. De hoge gebieden bestaan deels uit naaldbos, deels uit gemengd naald- en loofbos. De lage gebieden, in het beekdal, bestaan uit gras- en akkerland. In de Krabbebossen is ook een langgerekt ven te vinden.

Ligging en bereikbaarheid

Tussen de A16 en de Rijsbergseweg, net ten zuiden van Effen. Aan de oostkant van de Overasebaan ligt nog een stukje Krabbebossen tegen knooppunt Galder van de A16 aan; dit deel is bereikbaar via de Scholbergstraat of de ingang aan de Overasebaan. Parkeren kan bij de parkeerplaats aan de Tweegelandenbrugweg, of langs de Montenslaan.

Beschrijving

Dit bosrijke landgoed ligt op twee (flauwe) dekzandruggen met daartussen het open dal van de Aa of Weerij; in de jaren zestig is die helaas gekanaliseerd. Na afsluiting van de landinrichting in 2017 kwam er in het beekdal veertig hectare landbouwgrond bij. Die is ingericht met poelen, houtsingels en rijen elzen en knotwilgen. Men wil er het 'kamertjeslandschap' mee versterken. In het bos niet ver van de beek liggen stroomdalvennen, deels verland tot gageelstruweel of moerasbos.

Begin negentiende eeuw werd de heide ontgonnen, waarna er naaldbos werd geplant en het moerassige beekdal in weiland werd omgezet. Van 1910 tot 1930 werd ook een deel van de naaldbossen in landbouwgrond omgezet. Kanalisatie van de Aa of Weerij in de jaren zestig leidde tot verdroging van het beekdal.

Tegenwoordig is het beheer gericht op verhoging van de waterstand, het vasthouden van kwel, het opschonen van vennetjes, de aanleg van poelen en het verwijderen van hoge begroeiing langs de venoevers.

Mogelijkheden

Het hele landgoed is te voet of met de fiets te doorkruisen, er is een gemarkeerde wandeling van ongeveer twee kilometer. Maar wijk hier vooral van af, want dan vind je mooie poelen, verborgen bankjes en andere leuke plekjes. Op het landgoed is geen horeca.

Op de site van Brabants Landschap vind je nog meer info en ook een filmpje over de wandeling op de Krabbebossen

Wat is er te zien en te horen?

Wij hoorden Grote Lijster, Kuifmees, Grote Bonte Specht, Middelste Bonte Specht, Merel, Groene Specht, Havik, Zanglijster, Roodborst, Putter, Zwartkop, Boomkruiper, Boomklever, Koolmees en Houtduif. Ook staarden we een ree in de ogen.

Zoek op waarneming.nl onder Rijsbergen – Krabbebossen.

Wilma Rasink

Een Porseleinhoen

Het Porseleinhoen, *Porzana porzana*, is een lange-afstandstrekvogel die je in ons land kunt waarnemen tussen april-mei en in begin november. Het overwinteringsgebied is zuidelijk Afrika, hoewel soms vogels overwinteren in het Middellandse Zeegebied en Noord-Afrika. Het is een vogel die 's nachts trekt. Het hoentje is iets kleiner en gedrongener dan een Waterral, *Rallus aquaticus*. Het heeft een wit gestippeld en gestreept donkerbruin verenkleed en lichtbeige, ongetekende onderstaartdekveren. De borst is grijs. De poten zijn groenachtig. De geelachtige snavel, met een rode basis, is veel korter dan die van de Waterral. Het mannetje van het Porseleinhoen laat in het voorjaar een hoog zwepend "kwiet... kwiet...kwiet" horen en een monotoon hard tikkend "tsjik...tsjik". Het tikkende geluid doet wat denken aan dat van de Watersnip, *Gallinago gallinago*. Het is een solitaire vogel, voornamelijk actief in de schemering en de nacht.

Het Porseleinhoen is moeilijk waar te nemen maar het geluid is kenmerkend. De kans om een Porseleinhoen aan te treffen in een gebied is klein. De roepactiviteit van het mannetje is van korte duur en eind mei al weer voorbij. Het Porseleinhoen heeft een verborgen levenswijze maar is niet schuw. Wanneer ze een open gedeelte van hun terrein oversteken, doen ze dit in een snelle draf.

Het voedsel bestaat voornamelijk uit insecten, slakjes en kleine amfibieën en soms wat algen, delen van planten en zaden.

Dit hoen is een bewoner van open moerassen en natte graslanden. Ze broeden en leven vooral in vegetaties van russen, liesgras en zeggen in en rond ondiepe plassen. Het gaat steeds om relatief jonge, lage en halfopen natte vegetaties.

Tijdens een acht jaar durend onderzoek (1951-1958) werd in de Maatjes bijzondere aandacht besteed aan het Porseleinhoen en werd vastgesteld dat het heel onregelmatig voorkwam. In de jaren 1963-1965 was er een intensief onderzoek naar het voorkomen van het Porseleinhoen in Noord-Brabant. Er werden toen, in het broedseizoen, vogels aangetroffen in onder andere het Kleine Meer te Ossendrecht, de Maatjes in Zundert, de Haagse Beemden bij Etten-Leur en Breda, de Lei bij Tilburg en de Biesbosch. Het aantal territoria varieert van 130-170 (2023) maar in goede jaren kan het aantal in Nederland wel verdubbelen. De laatste jaren kwamen de waarnemingen in West-Brabant uit de Brabantse Biesbosch (Noordwaard) en Woensdrecht (de Noordpolder). Maar geen enkele plaats is jaarlijks bezet. De grote verschillen in aantallen en presentie doen vermoeden dat Porseleinhoentjes een nomadisch bestaan leiden en daarbij een grote actieradius hebben. Ook bevinden de territoria zich tegenwoordig bijna uitsluitend in natuurgebieden. Het aantal broedvogels in Nederland fluctueert jaarlijks sterk als gevolg een wisselende waterstand. Vooral de hoeveelheid regen in het voorjaar heeft effect op het aantal Porseleinhoentjes. Als gevolg daarvan werd deze vogel mogelijk dit voorjaar aangetroffen in de Haagse Beemden (Lange Bunders-Slangwijk). Gangbare agrarische gebieden zijn niet geschikt voor de soort. In natte jaren kunnen op geïnundeerde weiden en hooilanden territoria worden gevonden. Misschien dus volgend voorjaar ook in de Lage Vuchtpolder? In de toekomst kan West-Brabant van betekenis worden voor het Porseleinhoen. Door de nieuwe natuurontwikkelingsprojecten ontstaan geschikte habitats zoals in de Haagse Beemden. Een goede monitoring van de nieuwe natuurontwikkelings-projecten kan hierover meer duidelijkheid geven.

Hans van der Sanden

Porseleinhoen

FOTO, LAAGWATER

Waarnemingen

5	Geoorde Fuut	9-6-2024	Breda	Galder - Galdersche Heide	Jarek van Houten
1560	Aalscholver	13-7-2024	Steenbergen	Dintelse Gorzen - West lage delen	Leo Nagelkerke
1	Woudaap	29-5-2024	Zundert	Achtmaal - De Matjens	Tim van Oerle
1	Kwak	2-6-2024	Zundert	Achtmaal - De Matjens	Luuk van Oerle
4	Koereiger	28-7-2024	Drimmelen	Brabantse Biesbosch	Bart Jaspers
2	Purperreiger	27-7-2024	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Maurice Verschuren
48	Ooievaar	28-7-2024	Breda	Lage Vuchtpolder	Rutger van Ouwerkerk
7	Zwarte Ibis	21-7-2024	Woensdrecht	Noordpolder van Ossendrecht	Remko Hanssens
80	Lepelaar	10-7-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
20	Casarca	13-7-2024	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Oost water	Mitchell Krijnen
4	Mandarijneend	18-5-2024	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Marlies Leemans
1	Krooneend	5-5-2024	Etten-Leur Alp	Kelsdonk e.o.	Andres Scherff
1	Wespendief	28-7-2024	hen-Chaam	Chaam - Hondsdonk	Marjo Lips
1	Zwarte Wouw	12-5-2024	Breda	Haagse Beemden (woonwijk)	Ronald Buynsters
1	Rode Wouw	12-5-2024	Baarle-Nassau	Merkske - De Broskens	Marjo Lips
1	Vale Gier	17-6-2024	Breda	Haagse Beemden (woonwijk)	Rutger van Ouwerkerk
1	Monniksgier	13-5-2024	Breda	Teteringen	Luuk van Oerle
1	Bruine Kiekendief	5-5-2024	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Oude Moeren	Bart Jaspers
1	Blauwe Kiekendief	17-5-2024	Breda	Galder - Galdersche Heide	Jarek van Houten
1	Grauwe Kiekendief	16-5-2024	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
1	Visarend	3-7-2024	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Stroomgat	Sandra Aarts
1	Boomvalk	5-6-2024	Zundert	Zundert - Wildert e.o.	Mary Holleman
2	Slechtvalk	6-6-2024	Breda	Bavel - Tervoort e.o.	Mariëtta Peters
2	Patrijs	14-5-2024	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Zonzeelsche Polder	Mathilde Marijnissen
1	Kwartel	24-7-2024	Breda	Prinsenbeek - Stripen	Corrie van Haperen
1	Porseleinhoen	27-5-2024	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Rutger van Ouwerkerk
1	Klein Waterhoen	19-6-2024	Woensdrecht	Noordpolder van Ossendrecht	Joost Simons
2	Kluut Temmincks	11-6-2024	Breda	Lage Vuchtpolder	Hans Goossens
2	Strandloper	11-5-2024	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Harry van Vugt
2	Krombekstrandloper	29-7-2024	Zundert	Achtmaal - De Matjens	Erik Dinslage
1	Houtsnip	24-6-2024	Breda	Ulvenhoutse Bos - N2000	Jan Woolderink
2	Wulp	9-6-2024	Alphen-Chaam	Chaam - De Maaien	Peter van Hoek
3	Tureluur	7-5-2024	Breda	Lage Vuchtpolder	Mark Nuiver
23	Bosruiter	14-7-2024	Breda	Lage Vuchtpolder	Leo Nagelkerke
1	Dwergstern	13-7-2024	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Schelphoek	Leo Nagelkerke
10	Zwarte Stern	1-5-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Cees Huijben
1	Zomertortel	5-5-2024	Breda	Doornbos	Erik Dinslage
3	Nachtzwaluw	30-7-2024	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Hans Diepstraten
1	Ijsvogel Middelste Bonte	12-5-2024	Baarle-Nassau	Castelre - Merkske - Halsche	Martin van Leest
1	Specht	26-6-2024	Breda	Mastbosch	Peter Melissen
201	Boerenzwaluw	23-7-2024	Breda	Teteringen	Raymond van Breemen
1	Paapie	2-5-2024	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Maurice Verschuren
1	Orpheusspottvogel	30-5-2024	Breda	Bavel - Gilzewouwerbeek	Tim van Oerle
1	Grauwe Vliegenvanger	12-6-2024	Breda	Rith e.o.	Boy Possen
1	Wielewaal	11-5-2024	Baarle-Nassau	Merkske - De Broskens	Connie Boot
8	Appelvink	26-7-2024	Breda	Haagse Beemdenbos	Rutger van Ouwerkerk

Onze werkgroepen					
Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl	De Kamertjes	Oscar Loos	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	roofvogels@westbrabantsevwg.nl	Knotwerkgroep	Rob Fisscher	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwg.nl	4° Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Watervogels	Vacant	watervogels@westbrabantsevwg.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Weidevogels	Agnes van der Sanden	weidevogels@westbrabantsevwg.nl	Excursies	Giggi van Melick	excursies@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl	Lezingen	Wilma Rasink	lezingen@westbrabantsevwg.nl

Patrijs man Foto, Laurie Rijsdijk

Boomvalk, foto, Ria Lambregts

